

NATO, TÜRKİYE İÇİN SURIYE İLE SAVAŞA GİRMEYECEK VE 5.MADDEYİ UYGULAMAYACAKTIR

Suriye'nin Türkiye'nin bir askeri uçağını düşürmesinin ardından bazı aydınlar, düşünce kuruluşları ve bu konuda derin bilgiye sahip olmayan bazı uzmanlar, NATO'nun derhal 5. Maddeyi uygulayacağını iddia etmeye başlamıştır. Bunu ispatlamak için de 5. Maddeye atıfta bulunmuşlardır. Biz de hafızamızı tazelemek için 5. ve hatta 6. Maddeyi olduğu gibi aktarıyoruz

MADDE 5: Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerler ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır.

Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güven Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.

MADDE 6: Madde 5 açısından, Taraflardan bir ya da daha çoğuna karşı silahlı saldırı, aşağıdakileri de kapsar:

- Tarafların Avrupa ya da Kuzey Amerika'daki topraklarına Fransa'nın Cezayir Bölgesine Türkiye topraklarına veya Taraflardan herhangi birinin egemenliği altında olan ve Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde yer alan adalara yapılan silahlı saldırı;
- Bu topraklarda ya da bu toprakların üzerindeki hava sahasında bulunan ya da Antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte Taraflardan herhangi birinin işgal kuvvetlerinin üslenmiş bulunduğu herhangi bir Avrupa toprağında veya Akdeniz'de, ya da Yengeç Dönencesi'nin kuzeyindeki Kuzey Atlantik bölgesinde bulunan Tarafların herhangi birine ait kuvvetlere, gemilere, ya da uçaklara yapılan silahlı saldırı.

Yukarıdaki maddelerde de açıkça ifade edildiği gibi, NATO, bu teşkilata üye bir ülkeye ait bir savaş uçağına yönelen herhangi bir saldırıya aynı sertlikte cevap vermek zorundadır. Türkiye bir NATO ülkesidir. Amerika'nın ise bu bağlamda Suriye ile herhangi bir Anlaşma sorumluluğu mevcut değildir. Ayrıca, NATO Anlaşmasında Akidenizden özellikle bahsedilmesi de dikkate alınmalıdır.

Ancak söz konusu uzmanlar, NATO'nun Suriye'ye müdahale edip edemeyeceği, buna muktedir olup olmadığı konusu üzerinde nedense hiç durmuyorlar. Bunun neden mümkün olmadığını veya olmayacağını anlamak için

NATO'ya hizmet eden, onun için dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen ve fikirler üreten Atlantik Konseyi ve onun uzmanlarının görüşlerine başvurmak yeterli olacaktır.

Atlantik Konseyinin yayın koordinatörü James Joyner, Konseyin yayın organında 23 Haziran 2012'de yayınlanan 'Suriye'nin Türkiye'nin bir askeri uçağını düşürmesi üzerine NATO neden Suriye ile Savaşa girmeyecektir' başlıklı yazısında, -yazının başlığından da anlaşıldığı gibi- NATO'nun niçin savaşa girmeyeceğinin sebeplerini izah etmiştir. 5. Maddeyi özetleyen Joyner, açık bir dille ve net bir ifade ile NATO'nun Türkiye için Suriye ile savaşa girmeyeceğinin altını önemle çizmektedir.

5. Madde, herkesin sandığı kadar NATO'nun kolayca uygulayabileceği bir madde değildir. NATO uzmanları da aynı görüştedir. Atlantik Konseyinin Uluslararası Güvenlik Programının Başkan Yardımcısı Simona Kordosova da yine Atlantik Konseyinin yayın organında yer alan '5.Madde, On Yıl Sonra, Parçalanmamı Yoksa Birleşmemi' başlıklı yazısında NATO'nun bu maddeyi uygulamasının zorluklarından bahsetmektedir.

Kordosova'ya göre, On yıl önce, 9/11 saldırılarının ardından, NATO, tarihinde ilk kez ve yalnız bir defa 5. Maddenin uygulanmasını istemiştir. Paradoksal olarak, Avrupa'ya bir Sovyet saldırısı durumunda Amerikan yardımını garanti etmek için oluşturulan bir antlaşma hükmü, Avrupa ülkelerini Afganistan'da ABD'ye yardım etmeye teşvik etmiştir.

O zamandan beri, 5. Maddenin güvenilirliği, savunma harcamalarında yapılan büyük kesintiler karşısında yaygın bir şekilde sorgulanmıştır. Bu durum, kamuoyunun savaş yorgunluğunu artırmış, ABD'nin Avrupa'daki birliklerinin sayısını azaltılmasına sebep olmuş ve Atlantik ittifakının çatlayan dayanışmasını gözler önüne sermiştir.

NATO'nun geleceğine şüphe ile bakanlar, artık 5. Maddenin arkasında yeterli askeri gücün olmadığına, güçlü bir siyasi irade ve iç uyum eksikliğinden dolayı sürekli zarar görmeye başladığı kanaatindeler.

Yine Kordosova'ya göre, gerçekten de, geride kalan on yılda, 5. Maddenin uygulanması, İttifakı yeni güvenlik tehditlerine karşı daha hazır ve yetenekli hale getirmemiştir. Aslında, bu maddenin uygulanması, İttifak içerisinde daha bölücü-ayrıştırıcı ve ittifakı rahatsız eden çatlakların derinleşmesine sebep olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde, NATO'nun temel amaçları ve tehdit algısı konusunda oybirliği ile elde edilmiş anlaşma vardı. Bugün, farklı bölgelerinden olan ülkelerin NATO'nun hangi konulara odaklanması gerektiği konusunda farklı görüşleri vardır. NATO'nun Afganistan'daki pek de hoş olmayan performansı, birçok yeni tartışma başlatmıştır.

ABD kamuoyunun yarısından çoğu ABD'nin NATO'nun dışında kalmasını tercih etmektedir. Ayrıca, ABD Kongresi'nin birçok üyesi, ABD'nin gelecekte Avrupa'da konvansiyonel veya nükleer silah bulundurmaya ve onun için fon ayırmaya ihtiyacı olmayacağını düşünmektedir. Son olarak, Libya savaşı acı bir gerçeği ortaya çıkarmıştır. ABD, küresel sorumluluklarını sınırlamak ve gerçekten de ulusal güvenliği için marjinal etkisi olan bölgelerde daha ölçülü bir rol için kendisini yeniden konumlandırmak istiyor.

Kordosova'ya göre, bu nedenle, NATO'nun son on yılda ortaya çıkan zorlukları hafife alması mümkün değildir. İttifak, caydırıcı özelliğini korumak ve uluslararası arenada yararlı bir kurum olarak kalabilmek için güvenilir bir kurum olarak kalmasının gerekli olduğunu unutmamalıdır.

5. Maddenin uygulanması NATO içerisinde birliği sağlamak ve korumak yerine çatlaklara sebep olmuştur ve bu çatlaklar gün geçtikçe genişlemektedir. Böyle bir ortamda NATO'nun 5. Maddeyi uygulaması mümkün değildir. Diğer taraftan Siyasi ve ekonomik problemler ABD'yi zayıflamış, stratejik düşünme ve davranma kabiliyetini sarsmıştır. Geçtiğimiz yıl, NATO ülkeleri, borç krizi ve hızla küçülen askeri bütçeler gibi iki büyük problemle karşı karşıya kalmıştır. Pentagon, önümüzdeki on yılda kesin olarak yarım trilyon dolara yakın, belki de daha fazla bir kesinti ile karşı karşıya kalacaktır. Amerika'nın burcu 16 Trilyon Dolara çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere hemen hemen her bir üye ülke bu problemi yaşamıştır. Atlantik İttifakı, ekonomik kriz, siyasi istikrarsızlık ve Asya'da yeni küresel güçlerin ortaya çıkışının doğurduğu baskıyla karşı karşıyadır. Batılı güçlerin Esad rejiminden kurtulmak istemesine, bu bağlamda bazı Müslüman grupları silahlandırmasına, kardeşi kardeşe kırdırmasına, ülkeyi yangın yerine çevirmelerine rağmen, NATO'nun böyle bir ortamda 5. Maddeyi uygulaması zordur.

Diğer taraftan Henry Kissinger, son zamanlarda dünya düzeninin temellerini sarsacağı gerekçesiyle Suriye'ye dış müdahaleye karşı olduğunu belirtmiştir.

Uzmanlar, Türk Savaş Uçağının düşürülmesinin son zamanlarda Türkiye ile Suriye arasında tırmanan gerginliğin doğal bir sonucu olduğunu ve münferit bir olay olduğunu iddia etmektedirler. Atlantik Konseyinin uzmanları da aynı görüşü paylaşmaktadırlar.

Mesela Joyner'e göre, Türkiye, özellikle ortamın gergin olduğu bir dönemde Suriye ile ortak sınırında düşmanca bir tutum sergilemiş ve Suriye hava sahasını ihlal etmiştir. Her ne kadar uçağın vurularak düşürülmesi aşırı bir tepki olsa da, Esad rejimi bunun "bir saldırı" olmadığını söylemiştir.

Ancak, Kuzey Atlantik Konseyinin bu olayı bir 'Saldırı' olarak değerlendirmesi neredeyse imkânsızdır. Öncelikle, 5'inci madde, verilecek cevabı "BM Yasası'nın 51'inci Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu savunma hakkı" şeklinde ifade etmektedir. Özellikle de bir defaya mahsus olduğu göz önüne alındığında, Suriye'nin savunma amaçlı bu aşırı düşmanca yaklaşımını, saldırı olarak değerlendirmek zor olacaktır. Türk pilotlarının, kendilerini korumak için öldürücü güç kullanma haklarının saklı kalmasına rağmen, bu durumda Türkiye'nin ve hatta NATO müttefiklerinin bir misillemede bulunmaları, BM Şartı'nın ihlali anlamına gelir.

İkinci olarak, BM Şartı'nın 51'inci Maddesi'ne atıfta bulunan 5'inci Madde'de güç kullanımının amacı, "Kuzey Atlantik İttifakının güvenliğini sağlamak ve korumak" olarak tanımlanmaktadır. Olayın hâlihazırda sona ermiş olması ve Suriye'nin de benzer bir adım atma ihtimalinin çok düşük olması nedeniyle zaten güvenlik sağlanmış durumdadır.

Joyner'in son sözü ise şudur: 'NATO'nun bu şartlar altında yeni bir savaşa başlamaya karar vereceğini düşünmek çok da inandırıcı değildir.'

Yasin ASLAN, Araştırmacı-Yazar